Syyttäjälaitos **15.2.2024** SY/464/2024

Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Lausunto, 15.2.2024, SY/464/2024

U 1/2024 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vähimmäissäännöistä laittomassa maahantulossa unioniin, kauttakulussa unionin kautta ja unionin alueella oleskelussa avustamisen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä neuvoston direktiivin 2002/90/EY ja neuvoston puitepäätöksen 2002/946/YOS korvaamisesta

Syyttäjälaitoksen kannalta keskeisimmät seikat liittyvät resursseja koskeviin 14–15 artikloihin ja niiden konkreettiseen rikosprosessiin liittyvien seikkojen huomioimiseen, jotka konkreettisesti aiheuttavat resurssitarvetta ja myös sen miksi ja millä tavoin ne sitä aiheuttavat.

Lainkäyttövallan ulottuvuuden laajentuminen, ehdotuksen 3 artiklassa määriteltyjen ihmissalakuljetusta koskevien rikosten muutokset sekä salakuljetusrikollisuuden kasvu merkitsevät laittoman maahantulon järjestämistä koskevien rikosasioiden sekä valtionrajarikollisuuteen liittyvien rikosasioiden määrän kasvua läpi rikosprosessiketjun, johon tarvitaan henkilötyövuosia. Syyttäjälaitoksen näkökulmasta syyteharkintaan saapuu enemmän laajoja ja vaativia rikosasioita, jotka tarvitsevat syyttäjän kuukausien työpanoksen. Näihin rikosprosesseihin liittyy myös tulkkauksen tarve, joka yhdistettynä henkilötodistelun kautta saatavan näytön runsauteen tekee esitutkintatoimenpiteistä ja tuomioistuinkäsittelyistä pitkäkestoisesti työpanosta sitovia ja aiheuttaa kustannuksia

Lisäksi syyttäjien etenkin kansainväliseen kouluttamiseen tarvitaan resursseja, koska kyseinen rikostyyppi edellyttää syyttäjältä ammattitaitoa maahantuloon liittyvän sääntelyn osalta. Laittoman maahantulon järjestämistä koskevat rikosasiat edellyttävät näytön hankkimista laajalta todistajajoukolta, jotka on kuultava nopeasti, etteivät he ehdi kadota. Tämä on haaste esitutkinnalle ja etenkin rikosvastuun toteuttamiselle, koska esitutkinnan tulee olla nopeaa, mutta myös laadukasta. Lisäksi todistajien erityinen haavoittuvuus ja esimerkiksi ihmiskaupan uhrien tunnistaminen salakuljetettujen edellyttävät syyttäjien koulutusta. Koska salakuljetusta toteuttavat järjestäytyneet rikollisryhmät liittyvät niiden toimintaan myös muuta rikollisuutta, joka kuormittaa rikosprosessiketjua.

Myös 7–8 artiklan oikeushenkilöiden vastuu ja määrättävät seuraamukset aiheuttavat uusia selvitettäviä seikkoja koko rikosprosessiketjuun.

Tiedonkeruuta ja tilastointia edellyttävä 17 artikla aiheuttaa resurssitarvetta konkreettisesti Syyttäjälaitokseen henkilötyövuosina, koska Syyttäjän ratkaisuja ei tilastoida tai julkaista Tilastokeskuksen toimesta, vaan siihen on kohdistettava laitoksen oman henkilöstön työpanos.

Lisäksi Syyttäjälaitos haluaa kiinnittää huomiota direktiiviehdotuksen yleiseen tavoitteeseen luoda nykyaikainen EU:n rikosoikeudellinen sääntelykehikko päivittämällä nykyistä oikeudellista kehystä. Tätä kautta pyritään puuttumaan ihmissalakuljetukseen liittyviin jatkuvasti muuttuviin haasteisiin, joihin liittyen ehdotuksessa on nostettu esiin esimerkiksi ihmissalakuljetukseen liittyvässä toiminnassa hyödynnettävät digitaaliset välineet. Kyseinen määrittely on tärkeä, koska yhä enenevissä määrin salakuljetettavien ohjaaminen voivat tapahtua myös tietoverkoissa ja applikaatioiden avulla, sillä erilaisten kartta-, pikaviesti- ja sosiaalisen median sovellusten sekä sähkömagneettisia aaltoja lähettävien radioteknisten laitteiden hyödyntäminen on huomattavasti lisääntynyt luvattomilla

rajanylittäjillä (Varautuminen muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen 2022, s. 91 Selvitys lainsäädännön muutostarpeista, Sisäministeriö, Sisäministeriön julkaisuja 2022:20, Helsinki 2022; Asettamispäätös; Teknologian hyödyntäminen rajaturvallisuuden ylläpitämisessä, s. 1. Sisäministeriö, Sisäministeriön päätös, VN/1113/2023-SM-1).

Digitaalinen tekotapa todennäköisesti lisäisi syyteharkintaan saapuvien laittoman maahantulonjärjestämistä koskevien rikosasioiden määrää, koska nykyisellään oikeuskäytäntö on vaihtelevaa sen suhteen täyttääkö digitaalinen tekotapa tuomioistuimen arvion mukaan laittoman maahantulon järjestämisen tekotavan. Tämä saattaa johtaa siihen, ettei esitutkintaa suoriteta täysmittaisesti, vaan asia esitetään syyttäjälle rajoitettavaksi tai päätetään tutkinnanjohtajan omalla päätöksellä.

Kansallinen lainsäädännön muutostarpeen osalta halutaan nostaa esiin 3 artiklan määrittelyjen ja digitaalisen tekotavan huomioon ottamisen takia se, tulisiko rikoslain 17 luvun 8 §:n 1 momentin laittoman maahantulonjärjestämistä koskevien tekotapojen tarkentamista harkita niin, että tekotapoihin lisättäisiin ohjaaminen ja järjestäminen, jotka viittaavat juuri digitaalisin välinein toteutettavaan ohjaamiseen, opastamiseen, neuvomiseen, johtamiseen ja saattamiseen.

Tämän tarve tulisi arvioida nimenomaan lainsoveltajan vaihtelevaan ratkaisukäytäntöön suhteessa digitaaliseen tekotapaan. Laillisuusperiaatteeseen sisältyy, että lainkäyttäjä ei saa soveltaa säännöstä tapaukseen, johon se ei lain sanamuodon mukaan sovellu, vaikka tapaus olisikin oikeussuojan tarpeen osalta rinnastettavissa säännöksessä tarkoitettuihin tilanteisiin. Rikoslain säännösten tulee olla sisällöltään täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Tuomioistuin ei saa poiketa lakitekstin yleiskielen mukaisesta tai juridisteknisestä merkityksestä päättäessään, että teko kuuluu säännöksen soveltamispiiriin. Laillisuusperiaatteen tavoitteena on taata

oikeusturvan ja ennakoitavan laintulkinnan toteutuminen (HE 44/2002 vp s. 28–29 ja 34). Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2023:9 kohta 18 arvioidaan arkikielistä merkitystä. Arvioitavaksi tulisi myös se, mikäli kansallisen lain muutostarve todetaan, tuleeko ainakin hallituksen esitykseen tulisi kirjata suoranaisesti se, että teko voidaan toteuttaa myös etäyhteydellä ja viestintävälinein.

Digitaaliseen tekotapaan liittyy myös sen huomioiminen, että teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn rikoksesta epäiltyyn (=laittoman maahantulon järjestäminen RL 17:8) olisi mahdollista kohdistaa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n mukaista televalvontaa, koska rangaistumaksimi olisi vähintään kaksi vuotta vankeutta. Tämä ei sinällään olisi mahdollista muutoin toteutettuun salakuljetusrikokseen, koska direktiiviehdotuksen 6 artiklan mukaan 3 artiklassa mainittujen laittoman maahantulon avustamista ja julkista kehottamista koskevien rikosten enimmäisrangaistuksen tulisi olla vähintään kolme vuotta vankeutta.

Heidi Savurinne

valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Heidi Savurinne
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
heidi.savurinne@oikeus.fi